

Téereb Danyeel — Limu fukki Juróom-benneel

Màndarga yi

Jeff Pippenger

2023-12-11

Balaa nu jëfandikoo ci wàllu ñetteelu xaaj bu Daniel, dinañu xool jëfekaayu misaal yu wax ci yoon wi ëpp ngir man a gëna xam xaaj boobu bu baax. Daniel, Hananiah, Mishaël ak Azariah, Xel Mu Sell mi dafa leen jëfandikoo ngir tegu misaal yu wax ci yoon yu mucc, ngir seen maana ju njëkk ci njariñu xalis bi ñu leen jëfandikoo. Ci xaaj bu njëkk ba, dañu leen tegu ni ñeenti góor yu tedd, te amul benn ràññee ci seen diggante, ba ci mujju xaaj ba, fu Daniel rekk ñu xamale ne am na maye gu “déggal ci bépp gis-gis ak gént.”

Ñetti xale yi ñent, Yàlla may na leen xam-xam ak man-manu ci mboolem njàng ak xel mu rafet; te Daniyel amoon na xamle ci mboolem gis-gis ak gént. Daniel 1:17.

Ci benn saraxal bu njëkk bi, ni misaalu “ñeent” lañuy tegu ngir wone ñi Yàlla moom ci fan yu mujj yi ci àddina bépp. “Ñeent” misaal la buy firndeel li àddina wër, te yonent yépp dañuy wax ci fan yu mujj yi. Ñeenti góor ñu magg ñi ci saraxal bu njëkk bi dañuy tegu ngir wone ñi Yàlla moom ci fan yu mujj yi, te ci aaya fukki ak juróom-ñaar bi, ñu tàmbalee fee amal wuutale diggante Danyeel ak ñetti góor ñu magg ña, ngir wone misaalu “booleb ñett ak benn.”

Mbindum “ñett-ak-benn boole” gis nañu ko yoon yu bari ci Kàddu gu ñu wax ci ndigalu Xel mu Sell mi. Mu ngi tegtal ay dëgg yu bari, mengoo ak mbir mi ci nekk. Mu ngi tegtal jaar-jaaru yennett ñaari malaaka yi ñett, yi tàmbalee ca “waxtu mujj ma” ci atum 1798, te di jeex ba ci tëj gu jëfandikuk yoon wi. Ñetti yégle yi yépp dafañu leen tegtale woon ci yëngu-yëngu malaaka bu jëkk ba, te gannaaw yëngu-yëngu boobu, malaaka bu ñeenteel bi ci Peeñu xaatim 18 moo ko topp; noonu, ñett-ak-benn boole la.

Ci lu nekk ci yeneen xalis yu, man na tegtal yëngu-yëngu waxtaani malaaka bu jëkk bi ci jaar-jaaru taariixu Millerite ak lim bi benn, booleek yëngu-yëngu waxtaani malaaka bu ñetteel bi ak lim bi ñett. Kon nag, “boole bi ñett ak benn” man nañu ko itam tegtale ni “boole bi benn ak ñett”. “Boole gu njël tegtal ñett-benn” di liggéey ni tegtal, muy benn bi—jiitu ñett bi, walla ñett bi—jiitu benn bi. Ci safara Nebucadnezzar, ci saar ñetteel bu Daniel, dafa jëkk a feeñal nu ñetti ku tedd yi, te gannaaw loolu ab ñetteelu nit ku mel ni Doomu Yàlla.

Noonu ñett ñi góor, Sadarak, Mesak ak Abednego, daanuñu ca biir safara su metti, te ñu lëñë leen. Noonu Buur Nebukadnesar daldi waaru lool, tàmbalee taxaw ci gaaw, wax ak ne ay ndimbaloom: “Ndax du ñett ñi góor yu ñu lëñ, la nu sànni woon ca biir safara si?” Ñu tontu ne buur bi: “Dëgg la, yaa buur.” Mu ne: “Xoolleen, maa ngi gis ñeent ñi góor yu ñu bañ a lëñ, di dox ca biir safara si, te dara jotu leen; te melokaanu ñetteelu bi mel ni Doom Yàlla.” Daniel 3:23–25.

Amul gennul nekkul ne am na solo bu mat set ci yàlla, ak itam lu wér ci mbirum jaar-jaari jamono, buy xamal nu lu tax Daniyel feeñul woon ci jaamu nataal bu wurus bi ci ñetteelu xaaj bi; waaye

benn sabab bu yonent yi mooy ne su fekke ne Daniyel teewoon, dina yàqoon misaal bu yonent bi ci booleb ñett ak benn bi ci furno bu safara bi. Ak Gidiyon, mooy Gidiyon ak ñetti mbooloom yu téeméeri nit ku nekk. Kirist dafa faraloon a ànd ak ñetti taalibeem.

Gannaaw juróom-benn fan, Yeesu jël Piyeer, Saag, ak Yowaana, doomu ndeyam Saag, yóbbu leen ci kaw tund wu kawe wi, fuñu beru. Foofa mu soppiku ci seen kanam: kanamam leer ni jant bi, te ay yéreem weex mel ni leer gi. Maatyé 17:1, 2.

Benn ak ñett, walla ñett ak benn; mooy benn aalam, ndax ñoom ñépp dañuy tegtal benn cér bu yonent bi wax ci mujj i fan yi, te mujj i fan yi mooy fan yu atteg. Fan yu atteg yi tàmbalee nañu ci atum 1798, ak yégle ne atteg bu seetkat bi dina tàmbali ci 22 Oktoobar 1844. Te fan yu atteg yi di nañu wéy ba keraak jamono jébbale nit ku nekk di tàmbali a jeex ci ndigalub Dimaas bu agsi léegi, bi atteg yu jëfandikukat Yàlla di tàmbali te di yokku ndank-ndank ba keraak jamono jébbale bi tëjje bu baax, te juróom-ñaari musiba yu mujj yi dal. Ci forno bu Nebukadnesar, ñetti góor ñi amoon ngëm, ñi Kirist teggoon ginnaaw gi, dañuy tegtal ràkkaay bi. Ca jébbalub nataal wu wurus wi, xeet yépp yi daan taxawal nguurug Nebukadnesar amoon nañu fa teew.

Te dina yékkati ab raaya ci xeeti réew yi fu sore, te woo leen ba ca gàttug àddina; te xoolleen, dinañu ñëw gaaw lool. Esayi 5:26.

Juróom-ñaar fukki at yi ngir jaamug Daniyeel mooy beneen màndarga bu am solo te war a xam, te gis nañu ko ay yoon yu bare ci Kàddu gi Boroom bi wax ak xelam. Jehoïakim ba Sirus dafay tegtal juróom-ñaar fukki at yi dëgg-dëgg yu jaamug Daniyeel. Ci Ñaareelu Téereb Tariix ya, juróom-ñaar fukki at yi dañuy tegtal jamono ji suuf si di noppalu te bég ci ay Sabbaatam. Ci Esayi 23, juróom-ñaar fukki at yi dañuy tegtal jaar-jaaru États-Unis li dale ci 1798 ba ci yoonu Dibbeeri, te noonu itam dañuy tegtal jaar-jaar yu méngooñ yu bènt bu Republicanisme ak bènt bu Protestantisme dëgg. Rakku jigéen White sàkkale na juróom-ñaar fukki at yi ak junni-ñaar téeméeri-juróom-benn-fukk ak juróom-benn-fukki at yi ci jamonoy lëndëmu Papa bi.

“Tey, kërceg Yàlla gi am na sañ-sañu yépp ngir yóbbu ba ci matalante pexe bu Yàlla ngir mucug xeetu nit ku réer. Diirub ay téeméeri at yu bare, askanu Yàlla dafa sonn ci ñàkkal seen sañ-saño bopp. Waare xebaar bu baax bi ci sellal gu baaxam terewoon nañu ko, te ñi ñeme woon def lu juuyoo ak ndigali nit, dafa daan ànd ak mbugal yu gëna tar. Looloo tax toolub reseñ bu mag bu Boroom bi, di toolub yoonu njubteem, des na lu tollu ni kenn liggéeyu ko. Nit ñi ñàkk nañu leeru kàddug Yàlla. Lëndëmug njuumte ak gëm-gëm yu réer doon na tëj mbaa faral di faral réer xam-xamu diiné ju dëgg ji. Kërceg Yàlla ci kaw suuf mel na woon dëgg-dëgg ni nekk ci njaamte bi ci jant bi bu gudd bii bu fitna yu amul yërmande, ni la doomi Israyil nekke woon ci njaamte Babilon bi diirub ngàddaay ga.” Prophets and Kings, 714.

Buñ ñu dégge ne, ci misaal, juróom-ñaar-fukk at yi itam dañuy tegtal junni ak ñaari téeméer ak juróom-benn-fukk at yi ci Jamono yu Lëndëm yi, kon misaal bi ñuy wax “ñetti at ak genn-wàll”, mbaa “ñeent-fukk ak ñaar weer”, mbaa “jamono, ay jamono ak xaajug jamono”, yi ci misaal tegtal Jamono yu Lëndëm yi, day yaatal tekki ak jëfandikookatug juróom-ñaar-fukk at yu misaal yooyu.

Ci téereb Daniel, ñaar-fukk ak juróom ñaari at yi dañuy xamle ne mooy jamono ji dale ci dooleel bataaxal bu jëkk bi ba àtte ba. Jamono jooju am na ci bépp yëngu-yëngu yeesal bu sell, te ci loolu,

ñaar-fukk ak juróom ñaari at yi dañuy tegtal yeneen rëdd yu dëgg yu dul boole ndombo-jamono ji, waaye di wax ci njariñu jamono jooju. Ci misaal, jamono ju ñaar-fukk ak juróom ñaari at yi Malaki mooy tegtal ne mooy jamono bi yonnentekat kóllëre gi di laabal doom-i Lewi yi. Sœur White boole na setalug doom-i Lewi yi ci Malaki ak ñaari setalug kër Yàlla gi Kirist def. Noonu itam, jamono jooju mooy jamono biir màndarga giir ñaar téeméer ak ñeent-fukk ak ñeent ñaari junni ñi. Itam mooy jamono bi tawaw gu mujj gi di ñëw ci ay dig-dig. Te itam, benn jamono boobu mooy jamono nattu nataalu rab wa ji, te loolu di yóbbu ci màndargab rab wa. Jamono jooju itam mooy “bësu waajal” bu yoon wax ci kàddug yonnent yi, buy yóbbu ci yoonu Dibeer, te moom itam mooy “bësu Noflaay bi.” Jamono jooju ëmb na ay jamono tasare ak ay jamono dajale, te ñoom ñépp ñaar ñoo bakk ci ay doxalin yu “juróom-ñaari yoon.”

Ci téereb Daniel, Yehooyakim mooy màndarga dooleel waaxtaan wu njëkk wi. Boo ko jàppale ak ñaari buur yi koy topp, moom mooy rekk bu njëkk ci ñetti malaaka yi, yi jëm ci àtte ba, te mu jeex ci àtte. Siris mooy màndarga, du rekk yoonu Dibéer, waaye itam mooy “tektal” buy wone musal. Daniel mooy benn cër ci boole bu ñett ak benn, te itam bakk na ci melokaan gu ñent-feet gu àddina bépp ngir peuple Yàlla. Daniel itam mooy màndarga yonnent Elija, te itam mu ngi mel ni Yaxya ci téereb Peeñu gi. Moom itam mooy màndarga ñi jot xaaru Yàlla. Tur “Daniel” tekki na “àttekatub Yàlla”, walla “Yàllay Àtte”, ba tax mu nekk màndarga àtte, ak itam màndarga Laodise, ndaxte Laodise tekki na “xeet wu ñu àtte”, walla “xeet wu nekk ci suufu àtte”. Àtteb Laodise mujj nag, dafa sampu ci seen bañ xam-xam bi ñu ubbil ci téereb Daniel.

Nebukadnesar mooy ndigalu benn simbal bu jëme ci ñaari xarnub Etats-Unis: xarnu Républicain bi ak xarnu Protestan bu dëgg bi; te itam mooy simbal Etats-Unis ci seen tàmbali ba ci seen muj. Bu nu agsee ci Daniel ay sarax 4 ak 5, dinañu gis ne Nebukadnesar dafa tegu “waxtu mujj ga” ci 1798, te Belshatsar dafa tegu yoonu dimaas bi. Nebukadnesar nekk na, ci mujju “juróom-ñaari jamono” yu mbugal yi, buur bu mel ni xar mu soppeeku; waaye doomam mujj na wax ni nago, tuuti laata ñu alag ko.

«Ci buur gu mujj bu Babilon, ni mu mel ci misaal ak buuram bu njëkk, dogalu Ki Wottu Yàlla dikk na ci moom: “Éy buur, ... yaw lañu koy wax; nguuru gi teqees na la.” Daniel 4:31.»
Prophets and Kings, 533.

Saar biir ci téereb Daniel dafay tegtal jaar-jaaru yoonu Millerite bi, tambalee ci 11 ut 1840 ba ci 22 Oktoobar 1844. Itam dafay tegtal 11 Septambar 2001 ba ci yoonu dibeer bi. Itam dafay tegtal njëkk ci ñetti yëgley malaaka yi, yi itam di tektal ñaareelu màndarga gu yonent ci jaar-jaaru États-Unis, tambalee ci 1798 ba ci yoonu dibeer bi.

Amaana, li gëna am solo ci nikiir yi nekk ci saaru Daniel benn, mooy ne moo jiitu ci li ñuy wax ci téereb yonent bi ñu tegandoo ak téereb Daniel ak téereb Peeñug Yàlla. Moo di njëkk ci ñetti nattu yonent yi war a màggal ci njàngum yonent. Moo di li war a “lekk” ngir man a jeexal nattu yi di topp.

Ci téere yi nekk ci Early Writings, ni koññ ba noppi ci ay waxtaan yii, Sœur White dafay ràññee ci benn xët wu ñaareel jëfandikukat gu ñetti jëfandikoo yu nattukaay yi ci jaar-jaari Krist, te ci xët wi ci topp mu ràññee itam jëfandikukat gu ñetti jëfandikoo yu nattukaay yi ci jaar-jaari Millerite. Mu

wax ne ñi nekkoon ci jamono ji Krist te bañ yëgleb Yàgg ci Yàggkat Biir, duñu man a am njariñ ci njàngale yi Yeesu. Xët wi ci topp dafay may ku bëgg a gis, ne nattukaay bu njëkk bu Millerite yi mooy William Miller, ki Sister White wax ne dafa mel ni Yàggkat Biir ak Eliya ñoom ñaar. Ñaari seede yooyu yu nattukaay bu njëkk bi taxawal nañu ne Daniel sarax 1 mooy yëgleb Eliya. Su ñu bañee sarax bi njëkk, du manees a am njariñ ci sarax 2 ak 3.

Yeesu ak malaaka ñaareel bi topp nañu Yahya Màgg mi ak malaaka jëkk bi ci seen jaar-jaariy nettali. Gannaaw Yeesu ag àtteb bàkkaar bant bi la amoon, te malaaka ñetteel bi aksi na ba àtte bu seetaan ji tàmbalee. Njàqarey taalibey Yeesu yi ca bant ba dafay misaal njàqare gu mag gi ca 22 Oktoobar 1844. Saare bi jëkk ci Daniyeel mooy Ilyaas, ni ko Yahya Màgg mi ak William Miller di teqale, waaye mënul a xaroo ak saare yi ñaareel ak ñetteel. Bu ñu boolee, saare yooyu mooy xebaar bu baax bu sax, bi baax sax te du dara lu dul yëgleb test bu yëngu ci yonent, buy jaar ci ñetti jéego te di sos ba noppi tegale ñaari wàlli y jaamu. Kon nag, su fekke ne ñetti saare yooyu ñu leen taxaweel, xebaar bu baax baneen la.

Waaye su nu doon sax, walla malaaka bu jóge asamaan, di leen waare beneen xebaar bu baax wu wuute ak bi nu leen waare woon, na mu nekk ku ñu rëbb. Ni nu waxe woon bu njëkk, noonu laay waxaat léegi: su kenn di leen waare beneen xebaar bu baax wu wuute ak bi ngeen jote, na mu nekk ku ñu rëbb. Galasi 1:8, 9.

Saare biir bu njëkk ci Daniel moo xamle yoon ngir ndawli kóllère gi dikk ci saa si ca këram gu sell ga, te itam mooy melokaanu baat bi di yuuxu ci màndiñ ma. Màndiñ mi dañu ko teg muy jamonoju tasaaroo, fu ñu di dóor ba suuf kër gu sell ga ak mbooloom nit ña. Ci saare bi njëkk ci Daniel, Daniel mungi ci màndiñ ma, tasaaroo na te nekk jaam. Baatu saare bu njëkk bi moo xamle yoon ngir bataaxalu saare bu ñaareel bi, fa Kirist di laabal tey dugg ci kóllère ak doom yi Léwi. Doom yi Léwi dañu leen xamle ni ñooy màndargay nit ñi Yàlla tànn, ndaxte ñoom dañoo taxaw ak Musaa ak ngëm ci jamonoju jafe-jafe ji jëm ci nataalu wurus wu Aaróon, te saare bu ñatteel bi ci Daniel itam mooy jafe-jafebu nataalu wurus wi.

Sadrak, Mesak ak Abednego mel niroo ak Lewiit yi ñu sellaataloon lu jiitu ngir nattu “nataalu rab wi” ci xew-xewu xonq xarex buur gu wurus gi. Ci mbokkale ga Nebukadnesar moo taxawal orkestr bi, jigéenu ndaw Tír di woy woy yi, te Israayil bu ruux miweddi sujjóot ci suuf, ba noppi fecc ci kaw muzik bi, nekk sawaraankat wéradi ci wër xarex buur gu wurus gi.

Téere yi Daniel ak Apokalips benn lañu, te Kirist mi di Alfa ak Omega mooy tëjji léegi téere bi te mooy tey tektalug Yeesu Kirist. Dëgg gu njëkk gu Mu samp ci téere boobu mooy bataaxali ñetti malaaka yi. Ñetti sarax yu njëkk yi ci Daniel mooy bataaxali ñetti malaaka yi. Dëgg yi aju ci bataaxali ñetti malaaka yooyu ci Apokalips saar 14, dañuy mat ba nekk peex bu mat ngir suñu xam ne ci ñetti sarax yu njëkk yi ci Daniel lañu leen jëkk a waxe. Ci Apokalips 14, dañu leen tudde xebaar bu baax bu fàww, te dañuy wër ci asamaan, ba tax ñu xam ne kàddu gi mooy ndaje gi ñu di yégle àddina bépp ci fan yu mujj yi. Ci ñetti sarax yu njëkk yi ci Daniel, dañu nettali fiirug jëfandikoo ak dundug góor ñi ak jigéen ñi di yóbbu bataaxal boobu ci àddina. Apokalips 14 mooy rëdd gu biti gu dëgg, buy teewal ak misaal yi, bataaxalu ñetti malaaka yi. Xebaar bu baax bu fàww bi, ak bataaxalu kenn ku nekk ci ñetti malaaka yi, dañuy ag mat ba peex ci rëdd gu biir gu dëgg gi

ñetti sarax yu njëkk yi ci Daniel di teewal.

Ñetti ñaari saraxle ak fanweeri téere yi dañuy tegtal lu bare lu doo waar ci dëgg yu yéeme, te benn ci yooyu mooy ne ñetti yégle yi mooy ab jéemantu nattaale bu am ñetti jéego: njëkk bi mooy nattaalu lekk, te ci ginnaawam nattaalu gis, te ci ginnaaw loolu nattaalu litmus. Amul xel mu weddi ne am na yeneen yoon yu ñu man a tuddale ñetti nattaale yooyu, waaye tur yooyu manees na leen a gis bu leer ci saar bi jëkk, te manees naat it a leen gis ci saar yi jëkk ba ci ñetteel. Ñetti saar yi war nañu leen a xamandoo benn rekk ci melokaan.

“Bataaxal bu njëkk ak bu ñaareel bi, joxeef nañu ko ci atum 1843 ak 1844, te léegi nu ngi nekk ci yégleeb bataaxal bu ñetteel bi; waaye ñetti bataaxal yooyu yépp war nañu ba tey a yégle. Léegi it, mel ni ba noppiwoon, lu am solo la lool ba ñu dellu di leen waxaat ñi seet dëgg gi. Ak bind ak kàddu, war nañu yégle xibaar bi, di won séenu jaar-jaar, ak ni yonent yi jëfandikoo ngir yóbbu nu ba ci bataaxal malaaka bu ñetteel bi. Bu ñetteel bi manul am te bu njëkk ak bu ñaareel bi nekkul. Bataaxal yooyu la war nu jox àddina si ci mbind mi ñuy siiwal ak ci waare yi ñuy jottali, di won ci rêddoo jaar-jaari yonent yi mbir yi ame ak yi di ñëw.” Selected Messages, téere 2, 104, 105.

Am na solo benn bés, walla benn ayu-bés, walla ñaar-fukk at ci diggante nettali dëgggu saraxalekat ñaareelu ak ñetteelu saar yi, loolu yépp dañuy wone ci misaal nattu gu dem ci kanam gu ñetti natt. Nebukadnesar dafa yéemu te waaru lool ne Yàlla, jaarale ko ci yonent bi Daniyel, man na xam géntam, te joxe itam firiin gu wér bu gént ga, ba tax mu nekk lu ñu mën a dëggoo rekk ni dëgg. Waaye ci ñetteelu saar bi, Nebukadnesar dafa daanu ci ñaareelu nattu bi ci ñaareelu saar bi, ndaxte dogal na teg bëgg-bëggam nit gu fees ak réy-réylu ci kaw feeñ gu yéeme gu kàttanu Yàlla, gi firndeelon njàngat bu Yàlla bi ci gént gu kumpa ga.

Ci taxawal xêr bu wurus wi ci ñetteelu saar bi, mu daanu ci ñetteel bi—seetukaayu wóor gi. Sàddarak, Mesak ak Abednego ñoo jáll seetukaayu wóor gi. Nebukadnesar jot na màndargay rab wa, te ñetti nit ñu yar yi jot nañu ci sellu Yàlla. Ñetti saar yu njëkk yi ci Daniyel war nañu leen a xam ci mbirum ñetti malaaka yi ci Peeñu gi, saar fuk ak ñeent. Doonte ni ñetti saar yooyu yomb nañu, ndaxte leer nañu ba tax ñu faral di leen jëfandikoo ni nettali yu ñu jàngale xale yu Kiristaan yi, waaye ci dëgg-dëgg dañuy tegu, xéy na, ci ñetti saar yi gëna xóot te gëna am solo ci Kàddug Yàlla.

Dinanu ci ayub ci tere bii di ñëw ak saraxu ñetti ci téereb Daniel.

“Yëkkati bopp ak fitna bi ñu gis ci yoon wi buur bu xeet yu dul Yawut, Nebukadnesar, toppoon, dañuy feeñ tey te dinañu sax a feeñ ci sunu jamono. Taarix dina dellusi. Ci jamono jii, nattu bi dina aju ci wàllu sàmm bésu Noflaay bi. Mbëggeel asamaan gi di xool nit ñiy tooñ yoonu Yexowa, di def fàttaliku Yàlla, te màndarga bi nekk diggante moom ak ñi sàmm ay ndigalam, lu amul njariñ, dara ju war a xeeb; fekk ab noflaay bu wërante ñu ka yékkati, ni ñu yékkatee woon xërëm bu mag bu wurus bi ca màndiñu Dura. Nit ñiy wax ne ay Kiristaan lañu dinañu woo àddina si ngir sàmm noflaay boobu dëggul bi ñoom ci seen bopp defar. Ñépp ñi ko bañ a nangoo dinañu leen teg ci suufu yoon yu di fitna. Loolu mooy kumpag ñaawteef gi, pexe yu dooley Seytaane yu tabax, te nit ku bàkkaar ba di ko jëfe.” The Youth’s Instructor, July 12,

1904.